

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 թվական-1916 թվական) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանկ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ. ԿԱՆԻՒԿ՝ Ամսական բաժնորգացիներն է 2 ֆրանկ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ. Կամակ կամ դրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԱ ՏԱՐԻ

Թիւեր

1915 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 18 ԻՆ.

(Ն.Տ. 1915 Օգոստոս 26)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համապատասխան է կամ մասնաձեւի կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները Պարսկաստանի վերադարձուելի չհրատարակուած ձեռագիրները:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”
ԼԱ ՏԱՐԵՇՐԶԱՆԻՆ

(1915 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1916 ՅՈՒՆԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 թվական-1916 թվական) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանկ (4 տոյար ամերիկեան կամ 7 րուր և 50 կպկ. ուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեւտրի թիւերի և Պարսկաստանի, ուր կը զրկուի կէս բաժնորգացիով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանի համար 10 ֆրանկ բաժնորգացիով: Կարելի է ֆրանկ բաժնորգացիով համար 2 ֆրանկ (40 սէնդ = 75 կպկ.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանկ թիւերի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմենիայի Օթանդակ» արձանագրութեամբ են մեր հրատարակած Օթանդակութեան հանձնագրին համեմատ, իրաւունք կունենան Որմենիա ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգացիով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանկով կամ ամսական 1 ֆրանկ հարկի է նաեւ Օթանդակի նշանակած բաժնորգի հասցէին ուղղակի զրկել թերթը, 1/2 ֆր. (2 1/2 տր.) բաժնորգացիով:

Մ. ՓՈՐՏՈՒԿԱԼԻԱՆ ԼՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Փր. անդ.

Ս. Հայ գիւցագիւնէի մը	
Բ. — Է. (Սպասած)	40
Ը. Թիւերի և Հայերի և իրենց գրացիներ (Գրեց Մ. Ա. Կարսեան)	50
Թ. «Արմենիայի» լրագրար (Ա. տարի)	1,40
Ժ. Վրկ.	20
ԺԱ. Թանաք Բագարիս	20
ԺԲ. Նմոյցներ Մ. Փորթուգալեան ի գրած ուսանաւորներին	15
Ժ. Մի պարզապէս հայրենասէր (Պարսկաստանի թիւերի և Պարսկաստանի ծաղման պատճառով)	1,40
ԺԴ. Մի գաղտնիք	20
Մարտի 15-ին զորս զրկուած փոստի ծախքը կը վճարուի հրատարակողին:	

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միշտ աւելի կորով եւ միշտ աւելի յաւաք. — Կոչ. — Հայաստանի դուռը ինչպէս եւ Անգլիա. — Հայաստանս պրօպագանդիստի մէջ. — Բաց նամակ հայ հարուստներուն. — Կող շունենք սրբոտոտ ժէմը. — Հայաստանի ոգին. — Հայերը թիւերի մէջ. — Թիւերական յուրեր. — Սիրիայի օդակրէ. — Տարտանէլ. — Պալքանեան չեղք տէրութիւններ. — Մարտիկանակ Պուլկարները զօրակոչ. — Համեմատական պատերազմ. — Ծանուցումներ:

ՄԻՇՏ ԱԻԵԼԻ ԿՈՐՈՎ
ԵՒ ՄԻՇՏ ԱԻԵԼԻ ԲՅՈՒԱՋ

Նոր փախտականներ, նոր ջար.

գեր, նոր տարագրութիւններ ու վերջապէս նոր ցաւեր. ո՛վ չը հորվէր այսօր այս պայմանագրական բառերը, ո՛վ յաւաքէր, ո՛վ չար. ու սակայն նոր չէին այս ամէնը, նոր չէին, այլ կրկնութիւնը հինի, պարբերական տպագրութիւնը անցեալի պատմութեան, քիչ մ'աւելի ճոխացած, քիչ մ'աւելի ցայտուն:

Ու երբ անդին մահուան դուռը հասած արիւնի ժողովուրդը իր հերոսական կռիւր դեռ կը յամառի շարունակել, դեռ կը յամառի պղծտիկ և վախճալիս բազմակնքով հարւածել զինք հարուածողը, ասոյին, խաղաղ ոստաններու մէջ հայկական այլ ձայներ կը լսուին, կը լսուին մեղկերու և թուլամորթներու յատուկ յուսահատ ձայներ, կը լսուին խաղաղ ձայներ:

Բայց Հայաստանէն այդ չեն պահանջեր, ո՛վ կուզէ անարգել մեր փառքի ամբողջ պատմութիւնը, թո՛ղ յուսահատի ան. ո՛վ կուզէ հեղինակայնեղ ինկող բիւր դիակներու փառաւոր սրբութիւնը, թո՛ղ վհատի ան. անսանձ փոթորիկն տակ ճղալու կողմը հնարմատ և պողպատու ծառին ճարճատն է այս, պղնձական ծառին ճիւղն է այս:

Ո՛չ, պէտք է անասան մնալ յուսահատութեան դիմաց և սասանիլ պարտականութեան տուլ. պէտք է կորով պէտք է ոյժ միշտ յառաջ քաշելու համար. Հայաստան ինքն իսկ կուտուցանէ մեզ այս, երբ ան իր վրայ ինչո՞ղ անողք հարուածներուն

տակ փոխանակ յուսահատ և յոգնած վար ինչպէս, կուրք կուտայ դեռ, կը զարնէ և կաղաղակէ. և վատ են իր այն զուակներ որոնք այդ հարուածներու ձայնէն իսկ, որ հեռուներէն կը համի, սարսափաւոր դատարիք կը լլան փոխանակ օգնութեան հասնելու, փոխանակ իրենց պարարտ և անեղծ բազուկներով իրենց հայրենիքին մղած անհաւասար կռուին ոյժ տալու:

Որքան ծանր ըլլան հարուածները, նոյնքան ուժեղ պէտք է ըլլայ դիմադրութիւնը. մեր նուիրական հայրենիքի դանկին իջած հարուածները մեր հաստատամտութեան և կամ ինչպէս կ'ըսէ հարուածներ թո՛ղ ըլլան, Պէտք է քալել մինչև վերջին պահը, մինչև փերկական հանգիստը, նոյն ուղիին, կուրի և դիմադրութեան ուղիին, հայ կամաւորներու ուղիին. ճանքան երկար է և դժուարին բայց ոչ անանցանելի: Աղաւթութեան ճանապարհը անցորդներու կը կարօտի ու այդ անցորդները պիտի ըլլան հայ երիտասարդները, ու մնացեալները պէտք է լեցընեն անոնց մախալները:

Ու ամէնքը, ամէնքը վերջապէս վրէժի երգը չը թնրեն, կատաղի և անընկճելի դարձած նահատակուող Հայերու արիւնէն, պիտի վազեն, պիտի վազեն անընդհատ ու անխնայ, դէպի հոն ուր իրենց արիւնակից կտորները, արիւնն ու արցունքը իրար խառնած, ամենէնեղբերական և սակայն ամենէն փառաւոր մահով կը մահանան:

Միշտ աւելի կորով, միշտ աւելի յառաջ...:

Թ. ԵՂԻՇԷ

Կ Ո Չ

Հայրենակիցներ, ներկայիս իթթիհատեան գաղանարարոյ կառավարութեան կողմէ կազմակերպուած և գործադրուած անուր խօղճութիւնները հետզհետէ իրենց ուրսափելի մանրամասնութիւններով երևան կուգան: Ընդհանուր կոտորած, զանգուածային տեղահանում, աքսոր,

կախաղան, բռնի խլամաջուած, կանանց և աղջկանց բռնաբարում և դեռ չգիտենք ինչքի՞ գործադրուած են բոլոր հայ կեդրոններու մէջ, ի սպառ բնաջինջ ընելու համար Հայ յոթիւնը, Հայ քաջարի կամաւորներու բանակները, որոնք թէև խիզախօրէն կը յառաջանան Ռուսերու հետ Հայաստանի մէջ՝ սակայն չեն կարող արգելք ըլլալ ամբողջ երկրին մէջ գործուած այդ աւերներուն:

Միւս կողմէ ուսուկան ուսման գլխի մօտ եղած այն հազարաւոր ընտանիքները, որոնք հազիւ պըրծած են այդ բարբարոսութիւններէն և ապրտանած կովկաս՝ նոր բեռ մ'եղած են ոգնանքի հայրենիքէն:

Բոլոր թերթերը միաձայն օգնութիւն կաղաղակեն. վեհ. կաթողիկոսը կանգանդով և նամակներով աշխարհիս չորս կողմը ցրուած բոլոր Հայերուն կոչ կընէ. Բայց ինչ ըրաւ Մարտիկի Հայութիւնը. չենք կարծեր թէ իրեն կարողութեան չափով մասնակցեցաւ այդ մեծ ձեռնարկին:

Այդ նպատակաւ Մարտիկի մէջ կազմուած է Հայ երիտասարդաց Միութիւն մը, որ արդէն արտոնուած է կառավարութեան կողմէ և որուն գլխաւոր նպատակն է կեանքով, գրամով և ամէն գնով օգտակար ըլլալ Հայրենիքին՝ միշտ նախապատուութիւն տալով օրուայ անհրաժեշտ պահանջներուն:

Միւս թիւերէն. ժողովը ընտրած է իւր վարչութիւնը հետեւեալ անձերէ. Պարոններ՝ Արշակ Թորոսեան — Ատենապետ, Գառնիկ Տիարպէքիւրեան — Փոխ-Ատենապետ, Պետրոս Զամարեան — Ատենապետ, Համբարձում Տիւրքեան — Գանապետ:

աղները ամէն ամիս որոշ գումար
մը կը վճարեն. ասկէ զատ կընդուն-
ւին նաեւ նուիրատուութիւններ. որոնք
ամբողջ պիտի ուղարկուին թիֆլիսի
«Ազգ. Բիւրոյին» իր նպատակին
գործածուելու համար: Ապահով ենք
թէ գոնէ այս անգամ գաղութա-
պարտաճանաչութիւնը պիտի ունե-
նայ տառապանքալի մասնակցութեամբ
մը արտասահմանի բոլոր հայ գա-
ղութներուն մէջ իր թիւին համե-
մատութեամբ պատուաւոր տեղ մը
գրաւելու և օրինակ հանդիսանալու
ուրիշներուն: Հակառակ պարագային
աշխարհի ամենամեծ քաղաքներէն մարդկու-
թեան և մեր խղճերուն առջև:

Պաշտօնական գրութիւնները պիտի
ենք ուղղել վարչութեան Առնապետի
հասցէին՝
Archag Torossian
21, rue Thubaneau, 21
Entrepôt d'œufs
Իսկ գրամ պէտք է ղրկել գան-
ձապահ հասցէին՝
H. Dulguérian
93 Boite postale, Centrale
Առնապետ
Արշակ ԹՈՐՈՍՅԱՆ
Առնապետ
Պետրոս ԶԱՄԲԱՐԵԱՆ
Մարտի 3 սեպտ. 1915

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ
(Եւր. Եր. Թուէն)
Լոստոն, 17 օգոստոս 1915
III. «Daily News» եւ Հայաստանի
ողբերգութիւնը

Հակառակ վերջին քառամսեակին
մէջ իր կրած արժանապատիւ փոփո-
խութիւններին՝ «Տէյլի Նիւզ» գեա-
կը նկատուի անգլիական օրգոսօքս
ազատականութեան աւանդական օր-
կանը: Եօքորդի մի յայտնի վաճա-
ռականի ձեռք անցնելէն ի վեր թեր-
թը ընդհանրաբար չէ մնացած նոյնը
ինչ որ էր 1876-78ի պուլկարական
ազատագրութեան պայքարին մա-
մանակ: Առով հանդերձ՝ «Տէյլի
Նիւզ»-ն ալ սկսեց է հրատարակել
լուրեր Հայաստանի գրութեան մա-
սին: Օգոստոս 7ի թուին մէջ «Հա-
յաստանի ողբերգութիւն» վերնա-
գրին տակ խմբագրականով մը գըր-
ւած է հետեւեալը.

«Մեծագոյն պայքարի տակնու-
վրայութեան ու արհաւիրքներին
մէջ մենք անկատար կերպով գնա-
հատած և ըմբռնած ենք հայ ազգի
ողբերգութիւնը՝ որու մարտիրոսու-
թեան առաջ կանգնածն է Պեղծիգայի
հոգեվարքը և լեհաստանի աւե-
րուժը: Հազիւ հիմա մեզ կը հասնին
վաւերական մանրամասնութիւններ
այն կազմակերպութեան և սխառմագիկ
արհաւիրքների մասին որոնց տակ
կը ճնշուի այժմ հին և դժբախտ հայ
ցեղին վերապրող սերունդը: Եւրո-
պայի մէջ թիւրքին վերջին կայանը

անոր առջև կը բանայ Ասիա նա-
հանջելու ճանապարհը և նա միշտ
չարաչար վարուած է իր նահանջի
վերջին բաղնիքը: Այսօր կը վերա-
կենդանանան 1895ի յիշողութիւն-
ները՝ միմիայն վերստին մարելու
համար: Հայաստանի տղամարդիկ
որոնք կարող էին ի հարկին պաշտ-
նել իրենց ընտանիքները, իրենց
տուններէն առնուած տարուած են
կռուելու թիւրքիայի համար, և տե-
ղափոխութեան ձեւին առկա երախա-
ներ և կանայք կարողաքան իրենց

տուններէն իւր ընտանիքներէն առ-
ջարդերի այս զոհերը ենթակայ են
թիւրքական անկաշկանդ տանձա-
ռակութեան ամենաբոխ ստրակա-
ներին: Այդ լուրերի մեր մէջ ար-
թընցողութեամբ բնագոյական զարհու-
րանքը աւելի կը սաստկանայ երբ
կը յիշենք որ մենք (Անգլիա-
ցիքս) ազգովին կապակցութիւն մը
ունինք օսմանեան կայսրութեան նա-
հանջներին մէջ բարենորոգումներ
մտցունելու երաշխաւորութեան հետ:
Այդ պիտակցութիւնը պէտք է
ծառայէ միայն ամբարշտելու մեր
վճարական վարձուքը՝ վերջնական
հայտութեան պայմաններին մէջ ան-
վիճելի կերպով տեղաւորելու համար
Հայաստանի ազատագրութիւնը իր
կեղծքի ճանկերից: Այժմ թող
լաւ գիտնայ Բարձրագոյն Գլուխը իր
գերմանացի թեղապետներին և քի-
միկներին հետ, որ այսօր հասող

հայկական արիւնին համար պիտի
պահանջուի ոչ հեռաւոր և ոչ էլ ան-
հաստատ հաշիւ: Միաժամանակ
այդ հեռաւոր ճիգեր կընեն իրա-
գործելու իրենց սեփական ազատու-
թիւնը: Վաղի մէջ անոնք վաճառեցին
թիւրք զորքերին և քաղաքը պաշտ-
պանեցին ամեն յարձակումների դէմ
մինչև որ ռուսական ոյժեր օգնու-
թեան հասան: Փրկագործման օրը
անոնց պիտի գտնէ արժանի իրենց
պահանջած ազատութեան:

Պահպանողական մամուլը ցարդ
բաւականացած է արձանագրելով
լարդերի, բռնի տեղափոխութիւն-
ների լուրեր և Հայկական կարմիր
խաչի նպատի փոշեր: Միմիայն
Morning Post գերմանական մէթո-
ները քննադատելու առթով իր
խմբագրականի մէջ կը գրուէր հետեւ
գերմանացիներին թիւրքական գա-
ղանութիւններին դէմ որոնք ի դորձ
կը դուրսին Անատոլիի և Կիլիկիայի
գիւղացիներին դէմ:

Աւելի հետաքրքրութիւն ցոյց
կուտայ դաւառական մամուլը. «Bir-
mingham Post» միսիոնարական աղ-
բիւններէ առնելով մանրամասներ կը
հաղորդէ Զէյթունի, Տէրք Եօլի և
Մարաշի կայսրութեան վրայ: Իսկ
խմբագրականով էլ կը յայտնէ գրէ.

թէ միևնոյն մտքեր ինչպէս «Տէյլի
Նիւզ» իր վերջին հարցումով
«Yorkshire Post» արտասպելով Ա.
Ահարոնեանի յօդուածը «Journal de
Genève»-էն, կը խօսի Հայաստանի բը-
նական գեղեցկութեան մասին: Յի-
շելով հայկական ազատագրութեան
անյաջող փորձերը, կեղծակցնէ որ
Հայաստան պէտք է վերստին այ
իր ինքնուրոյն գոյութիւնը:
(Շարունակելի)
Արշակ ԹՈՐՈՍՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊՐՈԳՆՈՒՄԻ
Ի ՏՍԱԼԻԱՆ ՄԷՋ

Քուրմի Հայերի կողմէն ստացած ենք
ֆրանսերէն լեզուով խմբագրուած կարե-
ւոր շրջաբերական մը որի հայերէն թարգ-
մանութիւնը կը գտնուի անա «Արմենիա»-ի
մէջ:

Թուրին (Torino) բնակող Հայերը
տեսնելով Հայաստանի խիստ սղբեր-
գական վիճակը ուր թիւրքերը
մանկերը կապած դաղանների պէս
արիւնախառն և զիջատիչ՝ որոշած
են բնակիչ ընել Հայերը, զայրոյ-
թով լցուած և վշտաբեկ սրտով չեն
կարող անգործ մնալ իրենց եղբայր-
ների արգիսի նահատակութեան
տուժի. և միւս կողմէ տեսնելով որ
քաղաքակրթութեան սեղանին վը-
րայ զոհուած իրենց ազնիւ հայրե-
նիքը բաւակ սն ճանչցուած և գնա-
հատուած չէ ազատութեան ազնիւ

երկրէն իտալական, որի կատարած
դերը աշխարհի մէջ հետզհետէ աւե-
լի նշանաւոր կը դառնայ, հաւաք-
ւելով ժողով մը կազմեցին և խոր-
հըրգակեցան Հայաստանի համար
պրոպագանդի գործի մը ձեռնար-
կելու մասին իտալիայի մէջ, հետե-
ւեալ ծրագրին համեմատ.

1. Իտալերէն լեզուով պարբերա-
կան թերթ մը հրատարակել, ծա-
նօթացնելու նպատակով Հայ ազգի
ցանկութիւնները և անոր մտաւո-
րական ու արուեստագիտական մա-
ռանգութիւնը կազմող ամէն ինչ,
իր ծագումէն սկսած մինչև մեր օրե-
րը: Այդ հրատարակութիւնը, գեթ
իր սկզբնական ժամանակներին մէջ,
իսկապէս քաղաքական յատկանիշ
մը չպիտի ունենայ:

2. Գիրքեր և գրքոյկներ հրատա-
րակել Հայաստանի և իր քաղաքա-
կըրթութեան վերաբերեալ:

3. Իտալացի լաւագոյն բանաստ-
ների միջոցով Հայաստանի վրայ բա-
նաստութիւններ (conference) ընել
տալ իտալիայի գլխաւոր քաղաքնե-
րին մէջ:

4. ջանալ Հայաստանի համար ի-
տալական յանձնախումբ (comité) մը
կազմուելուն:

Այս ծրագրի գործադրութեան
համար՝ ժողովը իր կողմէ յանձնա-
խումբ մը կազմեց որ կը բաղկանայ
հետեւեալներէն. Տիարներ Տ. Բ. Եօր

Զրադեան, Տ. Բ. Եօր Ստեփանեան,
Տ. Բ. Եօր. Ստեփան և փրօֆէսէօր Ֆե-
րահեան:

Յանձնախումբը իր առաջին նըս-
տի մէջ Տ. Տ. Բ. Եօր Զրադեանը նա-
խագահ ընտրելէ յետոյ, գրադեցաւ
մանաւանդ իր ծրագրի գործադրու-
թեան համար հարկ եղած դրա-
մական խնդրով և հետեւեալ որոշ-
ումները տուաւ.

1. Հարկ եղած հիմնադրամը պի-
տի գոյանայ իտալիա և Էւրոպայի ու
Ամերիկայի գաղութները բնակող Հա-
յերէ հանգանակուած կանխիկ առ-
օպհարներով:

2. Կանոնաւոր հաշուապետութիւն
պիտի լինի և ամէն երեք ամիսը ան-
գամ մը հաշիւ պիտի տրուի ամսա-
վճարով բոլոր մասնակցողներին:

3. Անմիջապէս երբ ստորագրե-
ւած գումարները թողարկեն, ծրա-
գրի առաջին մասի գործադրու-
թեան պիտի ձեռնարկուի, հրատա-
րակելով քառօթույ աթ երեսներէ
կազմուած ամսաթերթ մը:

4. Թերթին անունը պիտի լինի
ARMENIA:

5. Տ. Տ. Բ. Եօր Ստեփանեան
պիտի ստանձնէ թերթին տնօրէ-
նութիւնը և վարչութիւնը:

6. Պատուակալ տնօրէնութիւնը
պիտի յանձնուի իտալացի անձնա-
ւորութեան մը:

7. Ամսաթերթի ձեռնարկը պիտի

ղրկուի ամէնէն նշանաւոր ախուր-
ներին և լրագրողներին, ինչպէս նաեւ
իտալացի մեծամեծ անձնաւորու-
թիւններին: Ամսաթերթով հանգա-
նակութեան մասնակցողները նոյն-
պէս կընդունին ձրիապէս:

8. Նամակ և գրամ պէտք է ղըր-
կել այս հասցէով Dr. N. Der Stepa-
nian, Corso Regina Margherita N. 73.
TORINO (Italie).

Դուրին, 5 օգոստ. 1915
Յանձնախումբի կողմէն
Նախագահ
ԶԻՐԱԶԵԱՆ

Յանձնախումբը վերագրեալ շրջաբերա-
կան-ծրագրին հետ միասին հրատարակած
է նաեւ ֆրանսերէն լեզուով կոչ մը որի
թարգմանութիւնն է հետեւեալը:

Հայեր,
Կը խնդրուի ձեռնէ որ նկատի
տունէք ներսիկուած ծրագիրը և
բարեհաճիք, եթէ կընդունիք մեր
գաղափարները, հաղորդել մեզի
ձեր հաւանութիւնը և որոշել միա-
գամայն ինչ որ կը յօժարիք ամսե-
ամիս վճարել այս հայրենասիրական
ձեռնարկի յաղագայէս իրագործման
համար:

Հայեր,
Մեր գործադր. հայրենիքի ներկայ
ծանր ողբերգական բաղնիքին մէջ մեզ-
նէ ոչ ոք կրնայ անգործ մնալ: Եթէ
չենք կրնար զէնք առնել և մեր մար-
տիրոսացող եղբայրների օգնութեան

փութալ, դռնէ աշխատինք քաղաքս.
Կիրթ աշխարհին մէջ սքանչացում
մը յառաջ բերել՝ անոնց սոսկալի
տառապանքներին վրայ որ պիւ-
ցազնաբար կը կրեն մարդկութեան
ամենավտանգող սկզբունքներին համար:

Կեցցէ՛ Հայաստան:
Գանձնախմբին կողմէն
Նախագահ
ԶԻՐԱԳԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱԽԱԿ ՀԱՅ ՀԱՐՈՒՍՏԵՆԵՐՈՒՆ

Որքան ալ քաղաքներու ազնուական ան-
կիւնները, գեղեցիկ պարտէզներու խորը
թաղումը ըլլան ձեր ապարանքները, ու-
քան ալ ձերնէ շատեր թաղումը ըլլան Լիւին
ու Լիւին յայրամբէր հոգեբուն մէջ, անկա-
րելի է որ ձեր պնդարդ ստանձնելու
թաղապատ ճոխութեանց մէջ չի թափան-
ցէ Հայ Տառապանքին սրտակեղեք հե-
ծանքը, անկարելի է որ մինչև ձեր ամ-
բափակ զրամարկներուն և սիրտներուն
խորը շարժանքէ կրթարարական Օգնու-
թեան աղաղակը հոգեցունց: Գուք հար-
կու, ձեր կարգին, բաւական յատկութիւն
կը կարգաք օրուան թերթերը, և գիտէք
թէ մեր Ազգը իր Գերագոյն ձեռքը կը
փորձէ այս պահուս, իր ձեռնադրելը իր
ձեռքովն իսկ չի նշու անտեղիտալի վրձ-
նակնութեամբ կը գործէ: Գուք չէք,
կրնար անդիտել թէ աւելի քան հարիւր
հազար կտրիճ հայեր իրեն անտեղիտալ
նախկին զինուոր իրենց արկունը կը թափեն
քաղաքակրթութեան դատին համար որ
մերն ալ է. Գուք չատ լու գիտէք նաև որ
հազարաւոր կամաւորներ ալ հայրենիքին
աղաւթներու համար փրկեցանք որքա-
ն կը կուտին, և տակաւին երեկ հայկական
դրօշը յաղթապանք կանգնեցին Վասպու-
րականի սիրտին վրայ: Բայց այս վեհ նը-
ւերաբերումի դմայելի պատկերին քով կը
պարզուի ուրիշ աղեխարշ պատկեր մը
ալ, որ կարելի չէ որ ցերեկները կարե-
նաք աչքի առնէ բերել անոնց արցունքի
և որ անտարակոյս գիշերները սե մըղ-
ձաւանդներու պէս կը յաճախէ ձեր ան-
հանգարտ խղճմանքները: Այդ պատկե-
րը բառ չունի, հոն արիւն և աւեր կայ
միայն, որքեր ու հիւանդներ միայն՝ որ
աշխարհիս ամէնէն դաժան տանջանքնե-
րով կը տառաջան, այրիներ և ձերեր՝
զոր սուգը և սովը կը դառնապարտե ողջ
մեծաւորութեան անորակելի լլկանքներուն,
հոն կան շարունարան կախաղաններ, հոն
կայ կոտորածի յաւերժական արհաւիրքը և
բոլոր թշուառութիւնները համատարած ու
համահաւասար՝ զոր պատմութիւնը տակաւին
չէր արձանագրած և զոր ոչ մէկ երե-
ւակաւութիւն կրցած էր մինչև արարմա-
կաբերել իսկ:

Գուք, ո՛վ Ազգին մեծատունները, զուք
այս ամէնը շատ լաւ գիտնալու էք. մենե՛
աւելի լաւ գիտէք անշուշտ, որովհետեւ
կարելի չէ որ զուք ալ պատեքրագրի մէջ
չըլլաք, գոնէ ձեր խիղճներուն հետ, ինչպէս
մենք, Ազգին յեռնները պատեքրագրի մէջ
ենք մեր դահիճներուն հետ, ամենքս ալ
տալով ինչ որ կրնանք և մենե՛ շատերը
յոժարակամ տալով մինչև իրենց վերջին
կաթիլը:

Եւ սակայն ըսէ՛ք թէ զուք ի՞նչ ըրիք
երբ լսեցիք ահադանգը...:

Ի՞նչ ըրիք զուք սա վերջին մէկ տար-
ւան ահաւոր ջրմանին, երբ մեր հայրենիքը
նորէն և աւելի քան երբեք վայրագորէն
թափ հանգիստացաւ անուր խժգոնութիւն-
ներու, երբ մեր սիրտի հատարները ամէն
տեսակ խռտանգուններու ենթակայ, ձեր
աչքերուն առջև այսպէս կը բացուէին ու

կը խոզաղուէին: Բոլոր գոհերուն և նա-
հատակներուն անհաւատարմի գոհողու-
թեանց փոխարէն զուք ի՞նչ կերպով կա-
տարեցիք ձեր պարտականութիւնը իրեն
մարդ և իբրեւ հայ:

Գուք ոչինչ ցրիք, հայ հարուստներ,
խեղապէս ոչինչ ըրիք: Զեր խոխոխութեամբ
սեղաններէն աւելցած փրանքները մենք
համբերատար ոգիով ժողովեցինք միշտ այն
յոյսով թէ վաղը գոնէ ձեր կողմէն
խղճմանքները և զրամարկները լայն
պիտի բանաք Ազգին ծով կարօտութիւն-
ներուն առջև: Բայց ձեր անտարբերու-
թիւնը այլևս կապուել ամէնէն աղնիւ համ-
բերութիւններն անգամ, և մենք Հայրե-
նիքին մէկ ծայրէն միւսը տարածուող ահ-
ռելի վիճակէն այլալլած, վաղուան քնա-
ջնոմի հեռապատկերէն սարսափահար,
մենք այլևս կուզենք մեր ցաւին բիրտ
անկեղծութեամբը պոռթկալ մեր զսպուած
բոլոր դառնութիւնները:

Այո՛, երբեք, ու տակաւին վերջերս,
ձերնէ ոմանք, բարեհաճութեամբ, ողորմութիւն-
ներ մը շնորհեցին այս կամ այն Հանգա-
նակութեան զանաւանակի համար... և
սակայն չի դառնեցաւ, աւա՛ղ, միակ
հայ մեծատուն մը որ ճշմարիտ հայրենա-
սիրութեան և ճշմարիտ առատաձեռնու-
թեան գեղեցիկ ժեսթ մը ընէր. չի զբո-
նուցեալ ձեր մէջէն մէկը որ ըսէր Ազգին,
— ահա՛ ամբողջ հարստութիւնս. ի՞նչ
կըսեմ, չի գտնուեցաւ ոչ մէկ հայ հա-
րուստ որ ըսէր, — ահա՛ հարստութեանս
մէկ կոտորակը, քառորդը, (կամ գոնե՛)
տասանորդը: Այդքան մը վեհանձնու-
թեան տէր միակ հարուստ մը չի կար-
ուերին այս խեղճ Ազգին մէջ, որ սակայն
10.000-նոցէն վեր հազարաւոր հարուստներ
կը պահէ իր մայրենի գուրգուրան ծոցին
մէջ: Ինչո՞ւ Մայր. դուն այսօր արիւն ար-
ցունք կուտ, և սակայն քու լուսադոյն
զանգներով զը՛ր բարձրանալով արհաւիր
և քեղ այսպէս քու անողորմ բախտիդ կը
ձգեն: Վաղը քու նահատակ ու հերոս գա-
ւակներուդ տեղակ հոգեբուն վրայ, գու-
ցէ անոնք պիտի գան կանգնել պալատ-
ներ...: Ի՞նչ հաւանք:

Զէ՛, այս սխալ, ամենատխուր կացու-
թիւնը աւելի երկար պիտի չի շարունակէ:
Ազգը, իր գոյութեան վճռական կոխին
մէջ, չի կրնար այլևս աչք գոցել: Աչքերը
պահանջ կըլլայ, պահանջը հրաման պիտի
ըլլայ:

Զէ՛, բարեկամներ, այս անգամ ձերնէ
ուղիւստը փողոցին անկիւնը պատահող աղ-
քատին համար ողորմութիւն մը չէ: Մեծ
պարտք մըն է որ պիտի կատարէք, ճշ-
մարիտ տուրք մըն է որ պէտք է հատու-
ցանք: Ուրիշներ իրենց կեանքը կու-
տան, շատ չէ որ զուք ալ ձեր զրամը
տաք, ձեր հարստութեան մէկ մասը մի
այն, նուազագոյն մասը գոնէ: Ժամանակ
է որ ազգովին որքեղորտի առանտորդ սի-
ղորթիւնը, հարուստները, որոնք դասա-
կարգէ մը սկսելով, գոնէ անոնք զոր ներ-
կայ պատեքրագրը ուժգնապէս չի խախ-
տեց, պէտք է ենթադրուի այդպիսի պա-
տեքրագրական տուրքի մը: Կը բաւէ որ
քան ափ առնուեցաւ ժողովուրդի համեմա-
ղաւաններուն դուռը. անոնք արդէն տուին
և միշտ պիտի տան, բայց պէտք է որ
այսուհետեւ ունեւորներն ալ իրենց համե-
մատական պարտքը կատարեն, որպէսզի
արժանի ըլլան հայ անունին զոր կը կրեն,
ազգասիրութեան զոր իրենց փառք կը
նկատեն, և աղատութեան որուն հեռա-
պատկերը կը ժպտի իրենց սիրտին և քա-
կին հաւատարմութեամբ:

Եւ երբեք, մեր հարուստները, յաճախ
իրաւացիօրէն, կառարկէին թէ ո՛րու վրա-
տահին իրենց զրամը, ի՞նչ բանի հա-
մար տան...: Հիմակ ի՞նչ է արդեօք
իրենց առարկութիւնը, հիմա ալ, զիտեմ,
իրենցմէ ոմանք կը համարձակին առար-

կել թէ՛ ի՞նչպէս տան քանի որ պառակ
տիչ պայքարներ կան, քանի որ համերաշ-
խութիւն չի գոյանար...: Կը բաւէ. քիչ
մը խիղճ: Ժամավաճառ ըլլալու ատեն
չունինք, և ոչ ալ սիրտ: Առասպելներու
չըլլանք անցած է. հիմա վառօդը կը խօսի
ամէն տեղ և ազգեր իրենց ճգնաժամը
կապրին: Վաղը շատ ուշ է:

Ո՛րու տաք: Միթէ այդ մասին ամենա-
գոյգն կասկածը ունի՞ք ձեր սիրտներուն
մէջ: Գուք շատ լաւ գիտէք թէ ձեր ձեռ-
քերը ո՛ր ուղղութեամբ պիտի կարկառին
եթէ բանաք ձեր սիրտին գոռները: Ահա
Ազգային Հիմնադրամի Հանգանակութիւ-
նը, որ յատկացուած է Ազգային Փրկա-
ցործութեան համար ամէն տեսակ կարիքնե-
րին, կամաւորներէն սկսելով մինչև յե-
տին զոհը այս խոժոգած պատեքրագրին,
առանց այս կամ այն մասնաւորումի, առանց
ոնէ խտրութեան կամ բացառութեան դեռ
ի՞նչ կուզէք: Գուք շատ լաւ գիտէք թէ
այդ Հանգանակութիւնը կուտակցական չէ,
այլ բառին լայն առումովը համազգային
է: Սնկիւ կը գտնուի Ազգին սիրելի Հայ
բապտիստ Վեհ. Կաթողիկոսի բարձր հո-
վանաւորութեան ներքեւ. անոր զուտը
կանգնած է ամէնուն վստահութեան տը
ժանի բացառիկ անձնաւորութիւն մը,
Վեհ. Պողոս Նուպար փաշա, որ Ազգին
Պատուիրակն է և որուն ձեռնհասութիւնը
և ուղղամտութիւնը կասկածի տակ զնոց
չի գտնուիր բարեբախտաբար ձեր շարքե-
րուն մէջ: Ի՞նչ կուզէք աւելի. ի՞նչ փոյթ
ձեռքերը, ո՛ր ժաման կապաւէք:

Ես հոս տեղեր և անուններ չեմ մատ-
նանել, ոչ ալ շատ ցանցաւ և գովելի այս
կամ այն բացառութիւնը. նպատակս ասոր
կամ անոր դէմ անհարկութիւն ընել չէ
բնաւ. գիտեմ միայն որ բոլոր հայ շրջա-
նակներուն մէջ մեր հարուստներուն դէմ
զիջողութիւնը ընդհանուր է և ծայր աս-
պնջան. սկսելով նոյնիսկ ինչպէս ձեռ-
մինչև Սմբէրկա, Հեղհատանէն մինչև
Արտաշատ Ստոյգ է որ Ազգին ներկայ բախ-
տորոշ ըստէն, հայ մեծատունը ինքիւնքը
ցոյց չի տուաւ ընդունակ գեղեցիկ յուզ-
մունքներու, չըրաւ աղնիւ քաղաքացիի
վայել ճշմարիտ վեհանձնութիւն մը: Երբ
Վեհ. Կաթողիկոսը աղերսաւ կանգնեցաւ
ողորդեց հայ աշխարհը, ոչ մէկ հարուստ
ընդառաջ զնաց ծերունի Հայրապետին
աղաչանքին: Երբ Վեհ. Պողոս Նուպար
փաշա, առաքելութեան ցուպը կրկին ա-
ռած, Հայ Դատին համար ճամբայ ինկաւ,
ոչ մէկ հայ հարուստ լսեց իր կոչը այնպէս
ինչպէս կը վայելէր, ինչպէս ներկայ ժամը
կը պահանջէր:

Ազգային Հիմնադրամը, որ Ազգին գո-
յութեան և ազատութեան զրամաղլուխ
պիտի ըլլար, հինգ ամսուան միջոցին հա-
զիւ քանի մը հազար ոսկիի ողորմելի
գումարի մը յանգեցաւ: Վերջերս Հայկ.
Ընդհ. Միութիւնը ևս բարեգործական ոչ
մէկ կարեւոր նուիրատուութիւն արձանա-
գրած է: Եւ սակայն քանի մը տասնեակ
հարուստներ միայն ունինք, որոնց իւրա-
քանչիւրը առանց մօխիւրի վրայ նստելու
շատ դիւրաւ կրնար քանի մը տասնեակ
հազար ոսկիներ ընծայարեղել Ազգին և
այդպէս իր անունը յաղթականորէն կո-
թողել ժողովուրդին սիրտին մէջ:

Մենք այլևս տուողներուն անունները չէ
որ կուզենք իմանալ. մենք այսուհետեւ չի
տուողներուն, քիչ տուողներուն ցուցանե-
րը պէտք է հրատարակենք ի լուր աշխար-
հի:

Որպէսզի Ազգը դատէ այդպիսիները և
Պատմութիւնը դատապարտէ վաղը:

Ո՛վ հարուստներ, խոցուած սիրտներու
տրտուններ, որքան ալ դառնակալիժ ու
անողորմ ըլլայ, պէտք է որ ձեզ վիրաւորէ:
Ձեր ձեռքն է ընտրել մին կամ միւսը.
Փառքը... կամ Անե՛քը:

Վ. ՄԱՅԻՔԵԱՆ
Գահիրէ, 20 օգոստոս 1915

ԿՈՂՋՈՒՆԵՆՔ ՍՐՏՈՏ ԺԵՍԹԸ

Գահիրէի «Գուսար»-էն.

Այլ երասանդիւրդ «Արեւ» Թերթը՝ հա-
ւաստի աղ բիւրէ մը իմանալով՝ կը ծա-
նուցանէ թէ Կամարական հարազատնե-
րը երկու հազար հինգ հարիւր եգիպտո-
կան ոսկի * (Ե. Ո. 2500) նուիրած են
«Ազգ» Շաներու Պաշտպանութեան Հիմ-
նադրամ»-ին:

Անխառն ուրախութեամբ կող ջունենք
պարտահանաւորութեան այս ազնիւ ու շքեղ
ժէսթը, եւ կը յուսանք որ անխառն աղ-
ղանշանն ըլլալ կոչուած է եգիպտոսի
նիւթազօր ազգայիններէ, անխառնաճ գո-
հաբերութեանց անփառար շարքի մը:

Մենք վստահ ենք թէ Կամարական
եղ բայրներուն տուած այս կտրիճ օրի-
նակն իր բեղմնաւոր ազդեցութիւնը պի-
տի ունենայ անպակաւ ամբողջ Արա-
սանմանի մէջ, եւ մեր դժբախտ Հայրե-
նիքը՝ նշանակելի ճափով մը՝ պիտի ամոք-
ւի իր բազմակուտակ ցաւերուն մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՂԻՆ

Գանտիաի (Կրէտէ) հազիւ մի
քանի տասնեակ անգամ հաշուող հայ
գաղութէն 7 երիտասարդներ մեկ-
նաճ են կոյկոս իրեն կամար հա-
յաստան երթալ կուտելու համար:
Առնցմէ մէկին մայրը, հակառակ
իր յառաջացեալ տարիքին, ընկե-
րակցած է անոնց իրեն անգամուհի
կովկասահայ կարմիր խոյլին, կա-
պիւտ համար վերքերը իր դաւախի և
իր արիւնակից քորերի գտակներին
որոնք կերթան կուտի Մայր. Հա-
յաստանի սիրով ողորմած:

Գանտիաի հայերի Ս. մատուռին
մէջ անոնք երգութեան են ան-
թերի կատարել իրենց սուրբ ուխտը
և սպա Ս. Հաղորդութիւն ալ առ-
նելով ճամբայ ելեր են դէպի երկիր
օգոստ. 16ին:

ՀԱՅԵՐԸ ԹԻԻՐԻԱԿԻ ՄԷՋ

Շապին Գարահիսարի սանճագի
հայութեան մեծ մասը ջարդուած է
և առաջնորդը կախաղան հանուած:

— Բաբերդի մէջ կախաղան հա-
նած են տեղւոյն հայ երեւելիներէն
8 հոգի, որոնց մէջ կը գտնուին Յով-
հաննէս Աղապապեան, Վաղարշակ
Լուսինեան, Գիւղի հարուստներէն
Զաքէոս Պալախորցի. ինչպէս և
տեղւոյն առաջնորդը Անանիա վար-
դապետ Հազարապետեան:

Սպաննած են 70 հայեր որոնք
բանտարկուած էին. յետոյ հայ բը-
նակութիւնը երկրին խորերը քնած
են. երբ 4-600 հոգիէ բաղկացած
վերջին կարաւունը կը մեկնի, քա-
ղաքէն հազիւ մէկ քանի ժամ հեռու
կացիններով, հրաջաններով և սու-
րերով զինուած չէթաներ և թիւրք
զիւղացիներ կը յարձակին կարա-
ւանին վրայ, կը կողոպտեն, կը կո-
տորեն և ամէն տակաւ գործելէ վերջ
կը հեռանան:

— Եօզղատի 7 բանտարկեալները
Էնկիւրի քնած ատեն սպաննած են

* Գրեթէ 63.750 ֆրանկ:
ԽՄԲ.ԱՐՄ.

անոնցմէ Եր. սպաննուածներէն 4ը
Դաշնակցականներ են, զեղազործ
վահան վարդապետն, Յ. Գրիգորի,
Մկրտիչ Դարբասեան և Յ. Վարդի-
կեան. իսկ մէկը Հնչակեան է, կըս-
ւի թէ Մուրատ անունով:

— Պրուսիա հարուստները իսլա-
մացուցած են. իսկ աղքատները
քչած:

Ատարազարի Հայերը ևս քչած են.
— Վերջերս Պոլսէն աքսորած են
բաւական Հայեր, մեծ մասով վանե-
ցիներ, Սերաստացիներ և Տիվրիկ-
ցիներ:

— Տրապիզոնի կոտորածէն վերջ
Քնացած որբերը եւրոպական հաս-
տատութիւններէ մէջ կը խնամուին
եղեր հայ օրիորդներէ ալիկցու-
թեամբ, բայց տեղին իթիթիստի
պետը իմանալով այդ, Պոլսէն հը-
րաման բերել կուտայ և կարգիւ
անոնց խնամուիլը և որբերը դուրս
քշելով ճանապարհին սպաննել կու-
տայ. իսկ հայ օրիորդները կը հա-
ւաքեն մասնաւոր տան մը մէջ որը
յետոյ բռնի պոռնկանոցի մը կը վե-
րածեն իթիթիստեան վայրենիներին
համար:

ԹԻՐԻԲԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիւրքական տեղային իշխանու-
թիւնները Բ. Դուռնէն հրաման ըս-
տացեր են ժողովուրդը հրաւիրելու
ու իրենց գրաստական կարողութիւն-
ներ կառավարութեան նուիրեն եր-
կրին պաշտպանութեանը համար:
Տեղային իշխանութիւններն ալ ի-
րենց իրաւասութեան տակ գտնուող
ների ցանկերը պատրաստելով, իւ-
րաքանչիւր անձի վճարելիք գումարը
իրենք որոշեցն են կանխաւ քմահա-
ճօրէն: Աւելորդ է ըսել որ այդ հը-
րամանին ամէնէն աւելի զոհ գնա-
ցողները Հայերը կը լինին: Մինակ
Սիդրիանուպոլիս քաղաքէն 35.000
օսմ. ոսկի վանդանակեր է կառա-
վարութիւնը նուիրատուութեան ա-
նունով:

— Ռուսիոյ կառավարութիւնը բա-
ցարձակապէս մերժած լինելով որ
Գերմանիան Թիւրքիային ռազմաւը-
թեքը զրկէ չեղօք երկիր եղող Ռու-
սիանիւն անցունելով, Թիւրքերը
նեղը մնացեր են այժմ ռազմամթեր-
քի մասին և թիւրք մամուլը սկսեց
է սաստիկ դանդաղել Ռուսիանիւն,
անոր այդ վարմունքը հակաբարեկա-
մական անուանելով:

— Կ.պոլսի մէջ ամէն բան սոսկա-
լի կերպով թանկացեր է. Հացին
քիւլն որ տակաւին մէկ ամիս առաջ
35 սանդիլի կը ծախուէր, 1 ֆր. և
25 սանդիլի բարձրացեր է այժմ:
Հարկաւոր խոյաններ, այլ, կլին և
մանուկներ, ամէն օր կը խմբուին
քաղաքապետարանին առջև և հաց
ու նպաստ կը խնդրեն:

— Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ
Թիւրքերը այլեւր են ամբողջովին
իզմիտ (Նիկիոմիդիա) քաղաքը և կո-
տորներ են ամբողջ ժողովուրդը: Կո-

տորածներն ու հրդեհը տներ են
երկու օր:

Ինչպէս յայտնի է, այնտեղ ոչ մի-
այն Յոյներ, այլ և Հայեր չատ կան:

ՍԻՐԻԱԻ ԾՈՎԵԶԵՐՔԸ

Ֆրանսական Ծովային Նախարարութե-
նէն հաղորդուած է հետեւեալը:

Սիրիայի ծովագերքը պաշարող
Ֆրանսական Նաւատորմի զօրքերէն
Նոկատ մը գրաւեց Բիւատ կղզին որ
Լաթաքիայի և Թիւրքիայի միջև կը
գտնուի: Ֆրանսական զրօշակը կղզի
զին վրայ ծածանեցաւ սեպտեմբեր
1ին առաւօտեան ժամը 9ին: Դի-
մադրութիւն չեղաւ. Ժողովուրդը
չատ լաւ ընդունելութիւն մ'ըրաւ
Ֆրանսացի Նաւատորմին:

— Կ.պոլսէն կիմացնեն թէ իտա-
լական մարտանաւեր կը յածին Ատա-
լիայի և Մէրսինայի միջև:

ՏԱՐՏԱՆԷԼ

Ֆրանսայի պատերազմական նա-
խարարութեան սեպտ. 2ին հա-
ղորդուած է հետեւեալը:

« Օգոստոսի վերջին շարաթը, իր
ամբողջութեան մէջ շատ հանգարտ
անցաւ հարաւային ռազմաճակատին
վրայ: Հիւսիսային շրջանակին մէջ,
չրիտանական զօրքերը յաջող կը-
ռնեն ունենալով գրաւեցին Պէօ-
յիւք: Անաֆարդայի արեւմտեան կող-
մէն ունենալով մը որ միջ-
կողմէն սաստիկ կը մրցէին իրենց
ձեռքն ունենալու համար:

Արդէն ծանուցած էինք որ մեր
օգնական զօրքերէ մին օգոստ. 20ին
Աղպաշի. Լիմանի նաւակայքին մէջ
Թիւրքական փոխադրանաւ մը ըն-
կըղմած էր: Ատոր վրայ պէտք է
աւելցնել նաև որ անգլիական ընդ-
ծովեայներ 4 փոխադրանաւեր դուր-
սի իւր հար ընկղմած են, 2ը միևնոյն
կէտին վրայ և 2ը կայիպոլիսի եւա.
ղարաի միջև: Մարտանաւերի թըն-
դանթիւնը մնասած են նեղուցին
մէջ կեցած շատ մը նաւերի:

— Վերջին լուրերը կիմացնեն որ
Անգլիացիները յաջողեցն են օգնա-
կան նոր զօրքեր ցամաք իջեցնել կա-
լիբոլի թերակղզիի շատ մը կէտե-
րին վրայ:

ՊԱՐԱՆԵԱՆ 2ԷՉՈՔ ՏԷԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վէնիգիլոսի կառավարութիւնը
պատերազմական մաքսախուսութիւ-
նը արգիլելու համար օրինական
ծրագիր մը ներկայացուց Յունաս-
տանի Երեսփոխանական Ժողովին
որ ընդունեց: Մաքսախոյսներին
դէմ խիստ պատիժներ դրուած են
այդ օրէնքի մէջ սրի նպատակն է
վերցնել այն գժուարութիւնները
որոնց ենթարկուած էին մինչև այժմ
յոյն առևտրական նաւերը անգլիա-
կան մարտանաւերի ըրած այցելու-
թիւններին և քննութիւններին պատ-
ճառով:

— Վերջին լուրերին նայելով, մօ-
տեցած է ժամանակը որ Պոլսկա-
րիան ալ բացարձակապէս քառեակ
համաձայնութեան կողմը բռնէ: Ար-
դէն արգիլեր է ունէ արտահանու-
թիւն ընել Թիւրքիա որով շատ մը
ուտեւտեղէններ սաստիկ թանկացեր
են Կ.պոլսի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՐՆԱԿ ՊՈՒԼԻՍԵՐԻ 20ՐԱԿՈՉԸ

Մարսէյլայի Պուլկարները 3
շաբաթի չափ կայ որ Պուլկարի
զինուորական իշխանութիւններէն զօ-
րակոչի անհատական թուղթեր ըս-
տանալով կը մեկնին Մարսէյլէն:

Պուլկարական իշխանութիւնները
խիստ միջոցներ ձեռք առած են
արգիլելու համար օտարականների
մուտքը Տէտէաղաճ, Այդ նաւահան-
գըտի մօտակայքը հաստատուած
հսկողութիւնը 50 տարեկանէն վար
եղող զինուորացու Պուլկարների վի-
ճակագիրը պատրաստելու համար
պատերազմական նախարարութեան
վերջերս տրուած հրամանը կապա-
ցուցանեն թէ Պուլկարի շարժու-
մը մօտալուս է որի նախանշաններն
սկսած են երևան գալ այժմ:

ՀԱՄԵՐՈՊՈԼԻՍԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Արեւմտեան ռազմաճակատին վրայ
այս վերջին ժամանակներ պատե-
րաւական յանձնէն ուժը կը ուժեղ-
անայ:

Պուլկարները կատարուած են Ալ-
գասի մէջ, Ֆրանսացիները կը յա-
ւաքէին այդ կողմը կանոնաւոր և
լաւ որոշուած ծրագրի մը համեմատ:
Գերմանացիները իրենց ջանքեր
կեդրոնացուցած են այժմ Մէտըն-
դերի պաշտպանութեան համար որ
չատ կարևոր դիրք մ'ունի ռազմա-
գիտական տեսակետով և Ֆրանսա-
ցիների ձեռքն անցնելու վրայ է
այժմ:

Ռուսիայի կողմը մեծ ճակատա-
մարտ կը շարունակուի Ֆրիէտրի-
խոգատի մօտ ուր Ռուսերը կորովի
գիմարութիւն մը կ'ընեն, մեծ կո-
րուսներ պատճառելով Գերմանե-
րին: Վիլնի Զիւսիս. արեւմտեան կող-
մը, վիլիսի վրայ, Ռուսերը հա-
կայարձակում մ'ընելով 35.000 հո-
գի սպաննեցին կամ վիրատուեցին.
բայց իրենց բոլոր կորովին հակա-
ռակ, շարունակեցին իրենց նահանջը:
Պուլկարների մէջ Ռուսերը յարձա-
կում մ'ըրին Գրէմպոլքայի հարա-
ւին և արեւմտեային վրայ և բազմա-
թիւ զերիներ բռնեցին:

— Կովկասի փոխարքային զինու-
որական օգնական նշանակուած է զօ-
րավար Եանուշքովիչ որ պատերազ-
մական զերագոյն հրամանատար Նի-
կոլա մեծ դքսի սպայակոյտի պետն
էր:

— Կըսուի թէ Գերմանները զեպի
Պետրոգրադ ուղին դժուարակիս
գտնելով, մանաւանդ երբ ձմեռը վը-
րայ կը հասնի, կը խորհն իրենց
յարձակման ուղէզիմը փոխել և քա-

լել հարաւային Ռուսաստանի վրայ
ուր կլիման աւելի մեղմ է և բերքերն
ալ առատ:

— Իտալական կառավարութիւնն
սկսած է այժմէն պատրաստութիւն
ներ տեսնել յառաջիկայ գարունին
զօրաբանակ մ'ունենալու որ հիմակ-
ուանին կրկին կամ եռապատկը
լինի և յարմար ռազմէին կարենայ
վճարական հարուած մը տալ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու-
կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ
գիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած
են իրենց առջև:

Մարտէյլէն դուրս զրկելու ճանապար-
հածախքը զնոյին վրայ է. ուստի հաշ-
ւի դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ՛
Մարտէյլի մէջ ծախուելու գիները և թէ՛
փոստով ուրիշ քաղաք զրկուելու գիները:
(Այս վերջինները փակագծի մէջ դրուած
ներն են: Արժէքը կանխիկ չստաց,
ւած գիրք չըրկուի: Արձանագրուած (re-
commandé-registré) ծրարով ստանալ
ուղղութիւնը պէտք է 25 սանդիլ աւելի զըր-
կին իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 ֆի-
լօն աւելի պէտք չէ կ'ընէ:

ԶԱՆՈՁԱՆ, ՀՐԱՏԱՐ ԱՊՐԻԼԻՆԿԻՐ

Հայկ. Սրբապետ Քիպարեան-Արքեպիսկոպ-
ՍՐՏԻ ՄԵՐՄՈՒՆԶՆԵՐ: Հայ բանաստեղ-
ծութիւններ Ֆրանսերէն թարգմանու-
թեամբ. հեղինակի լուսանկարով:

Գինն է 2 ֆրանկ, հոլանդական թղթի
մրայ պատճառով: Զ. Գրատիկ, Երևան:

Ստանալու համար գիմել հեղինակին 15,
rue Jean-Goujon, Paris: Կարելի է ստա-
նալ նաև Արմէնիայի գրասենեկէն (Մար-
տէյլի մէջ): (Մարտէյլէն դուրս զրկելու
համար 2.10 կամ 2.85):

Կ. ՊՈՒԼ (Գեղատիպ հրատարակու-
թիւն մ'է որ կը պարունակէ 2. Ս.
Երեմեանի յուշերն ու տպաւորութիւնե-
րը, 1909-1912ին գրուած: Զարգարուած
է 120ի մօտ պատկերներով որոնք կը
ներկայացունեն այօրական տեսարաններ,
չէնքեր, հայ ու օտարազգի անձեր և այլն:
Կ.պոլիս իր բնական գեղեցկութիւններով
և ինչ ինչ հրաշալի չէնքերովը աշխարհի
չքնադաղեղ մէկ վայրը համարուած լի-
նելով, շատ հետաքրքրաշարժ կը լինի
անհուշաւ Կ.պոլիսի ընթերցումը, մանա-
ւանդ որ քիչ ատենէն գուցէ ատոնց հեռ-
քերը միայն մնացած պիտի լինին: Գինն
է 5 ֆր. և 50 (6 ֆր.):

Եզովրոս (Յոյն երեկելի առակախօսին
կենսագրութիւնը և իր 300է աւելի իմաս-
տալի, դրօշմանոց և կրթող առակները կը
պարունակէ: Ամէն մէկ առակի վրայ անոր
բարոյական իմաստը դրուած է թէ՛ գրա-
բար և թէ՛ աշխարհաբար երկու տող տա-
նաւորով, առակին տակն ալ աշխարհաբար
գրուած խրատական բացատրութիւն մը և
զբարբ 8 տող ստանաւոր: Առակն երբ բա-
ցատրող ռազմաթիւ պատկերներով զար-
դարուած է: Կը բաղկանայ 540 երեանքէ,
բաց ի պատկերներին յատկացուած երեա-
նէրէն: Գ. տպգր. 2 ֆր. և 30 սնդ. (2.60):

Haic & Velus: A National Dram.
composed by M. J. Zorab. Calcutta.
1895. Գին 2.40 (2.50):

ՊՐԷՆ. — ՊՐԷՆԻՐ

ՓՈՒԹՈՒՄԱՆՆԵՐ

Է:

Հայերէն տպագր. Փոստագրատ
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi